

Током ове године у више градова и насељених мјеста у Војводини обиљежава се значајан јубилеј – 70 година од почетка колонизације Црногораца и побједи над фашизмом. Црногорски антифашизам је мост међу свим народима, а посебно са домовином Црном Гором.

КУЋНИ ПРАГ ЈЕ НАЈВИША ПЛАНИНА

Колонизација Црногораца у Војводину одвијала се у периоду 1945–1948. године у специфичним историјским условима непосредно после завршетка Другог свјетског рата и Народноослободилачке борбе југословенских народа. Колико је нова власт студиозно и на вријеме планирала читаву организацију нове аграрне политике и колонизацију југословенске житнице говори и чињеница да је, чак прије него су окончана ратна дејства на простору Југославије, у Привременој влади ДФ Југославије од 7. марта 1945. године успостављено и Министарство колонизације на челу са министром **Сретеном Вукосављевићем**. Народни херој **Крсто Попивоца** је у периоду од 1946. до 1948. године био председник Комисије за аграрну реформу и колонизацију у влади ФНРЈ. У процесу припрема за колонизацију за све републике су одријечене квоте, т. ј. број породица које би требало бити пресељене у Војводину. Квота коју је добила НР Црна Гора је била 7.000 породица. Укупно 1.600.000 хектара плодне војвођанске земље подијељено је на 66.000 колониста,

70.000 беземљаца, више пољопривредна доbara и других установа.

По завршетку Другог свјетског рата, бројчано веома заступљена национална заједница Њемаца у Војводини смањена је за 90 процената. По попису из 1941. године у Војводини је живјело 318.259 Њемаца, а на првом посљератном попису, 1948. године, њих 31.821. Разлози су бројни и из перцепције историјског тренутка разумљиви. Војничка погибија, бјежање, протјеривање, асимилација, етничка мимикрија...

Из Другог свјетског рата Црна Гора је изашла са процентуално највећим губицима међу јужнословенским државама. Расипање становништва Црне Горе, преполовљеног током неколико деценија XX вијека, настављено је након ослобођења и стварања нове Југославије пресељевањем њеног највјиталнијег, револуционарног дијела у Војводину.

У јесен 1945 године отпочело је највеће планско исељавање у вишевијековној историји Црне Горе. Црногорци су у највећој мјери колонизовани на простору средње Бачке. У мјестима предвиђеним за насељавање породица из Црне Горе налазило се 7.860 усељивих, од укупно 9.971 напуштених кућа. Предност приликом добијања права на колонизацију су имале породице бораца и палих бораца Југословенске армије, инвалиди НОР-а и сиромашне сељачке породице. Из Зеленике су колонисти посебним композицијама возова „без возног реда“ путовали долином Неретве, Босне и Саве. У Инђији и Старој Пазови су се искрцавали и затим мијењали правац, у зависности од крајње одредне тачке. То путовање је у условима послератних лоших саобраћајних прилика било веома дуго и мукотрпно и трајало је од 10 до 12 дана. Револуционарни дух црногорских исељеника, ентузијазам и вјера у бољу будућност огледа се и у догађају од 11. новембра 1945. године, када се возни транспорт зауставио у Винковцима и колонисти ту обавили грађанску дужност гласајући за нову владу ДФЈ.

У Секић, мјесту коме су нови становници промијенили име у Ловћенац да их подсјећа на стари крај, насељавани су исељеници из цетињског и барског среза, а у сусједни Фекетић из бококорторског среза. У Врбас колонисти из никшићког, а у Сивац из пљеваљског и бјелополског среза. Колонисти из колашинског среза насељавани су у Вепровац, коме мијењају име у Крушић по народном хероју из свог краја Вукману Крушићу. Црвенку добијају исељеници из даниловградског среза, а у Кулу се колонизирају из више црногорских срезова. У Змајево и Равно Село се досељавају исељеници из подгоричког, а у Бачко Добро Поље из шавничког среза. Торжу добијају колонисти из беранског и андријевичког среза и име насеља мијењају у Савино Село, по народном хероју Сави Ковачевићу. Сва набројана мјеста данас су административно смјештена у три општине географски наслоњене једна на другу, Мали Иђош, Врбас и Кула, и представљају простор са највећом концентрацијом црногорских исељеника у цјелокупној црногорској дијаспори.

У Војводину је тада насељено укупно 6681 црногорска фамилија, од чега 6043 из матичне домовине и 638 из других дјелова Југославије. То је укупно износило 38450 Црногораца и заслужује епитет исељавања епских размјера, имајући у виду да је то представљало више од 10% тадашњег укупног становништва Црне Горе.

Данас, 70 година касније, у Војводини још увијек живи значајан број учесника историјске колонизације, али стасави и трећа генерација потомака црногорских горштака који су рођени у равници. Црногорски антифашизам чини нераскидиву везу између црногорских колониста и њихових потомака у Војводини и матичне државе Црне Горе. Та веза ће трајати докле год у новим покољењима постоји сјећање и поштовање на Његошеве ријечи исписане на грандиозном споменику палим борцима НОБ-а у центру Ловћенца: „Благо томе ко довијека живи, имао се рашта и родити“.

... Руке суве, коса сиједа,
Примаче се па застаде,
Скиде капу, у праг гледа,
Низ лице му суза паде.

Праг пољуби, помилова,
На родну му кућу драгу,
Поклони се, па шапуће:
„Збогом остај мили прагу,

Ја те ево сад напуштам
Нек ми гријех Бог опрости,
Ово небо, овај камен.
У туђ свијет носим кости.“...

Радован С. Стевовић
„Поема о сеоби“, 1975.